

LIETUVOS SOCIALINIŲ TYRIMŲ CENTRAS
LITHUANIAN SOCIAL RESEARCH CENTRE

LIETUVOS SOCIALINĖ RAIDA
SOCIAL DEVELOPMENT OF LITHUANIA

MIGRACIJA IR ETNIŠKUMAS.
NUO TOTALITARINĖS IKI DEMOKRATINĖS VISUOMENĖS
MIGRATION AND ETHNICITY.
FROM TOTALITARITY TO DEMOCRACY

2013 Nr. 2

VILNIUS, 2013

Sudarytojai:

Prof. dr. (HP) Meilutė Taljūnaitė
Dr. Andrius Marcinkevičius

Redkolegija:

Prof. dr. (HP) Romas Lazutka
Prof. dr. (HP) Aušra Maslauskaitė
Prof. dr. (HP) Meilutė Taljūnaitė
Doc. dr. Inga Blažienė
Doc. dr. Teodoras Medaiskis
Doc. dr. Sarmitė Mikulionienė
Dr. Andrius Marcinkevičius

Recenzentai:

Prof. habil. dr. Arvydas Virgilijus Matulionis
Prof. dr. (HP) Boguslavas Gruževskis

Kalbos redaktorius:

Tomas Taškauskas

Maketuotojas:

Rimantas Junevičius

9,9 sp. l. Tiražas – 200 egz.

Leidžia Lietuvos socialinių tyrimų centras
Goštauto g. 11, LT-01108 Vilnius
Spausdino UAB „In Flexum“
Kirtimų g. 61, Vilnius

© Lietuvos socialinių tyrimų centras, 2013

TURINYS

PRATARMĖ	5
I dalis. MIGRACIJA IR ETNIŠKUMAS.....	7
Liutauras Labanauskas SOCIALINĖS SANGLAUDOS TEORIJA, MODELIAI IR JŲ RAIŠKA LIETUVOJE.....	8
Karolis Žibas KINŲ IR TURKŲ IMIGRANTAI LIETUVOJE: IMIGRACIJOS KILMĖ IR MIGRACIJOS TINKLO FORMAVIMOSI YPATUMAI.....	26
Audra Sipavičienė, Mantas Jeršovas, Laurynas Radzevičius STUDENTŲ MIGRACIJA: TEORINIS DISKURSAS IR SITUACIJA LIETUVOJE.....	52
Anna Lipnevič GYDYTOJAI EUROPOJE: RENGIMAS, PASISKIRSTYMAS IR TERITORINIS MOBILUMAS.....	71
II dalis. NUO TOTALITARINĖS IKI DEMOKRATINĖS VISUOMENĖS.....	82
Andrius Marcinkevičius ETNIŠKUMAS IR IMIGRACIJA LIETUVOJE SOVIETMEČIU: TARP VAIZDINIŲ IR ISTORINĖS UŽMARŠTIES	83
Meilutė Taljūnaitė, Eduardas Kęstutis Sviklas LIETUVOS RUSAI LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS ATGAVIMO IŠVAKARĖSE: SANTYKIS SU LIETUVA	101
Vladas Gaidys, Eduardas Kęstutis Sviklas IŠ TOTALITARIZMO Į DEMOKRATINĘ VISUOMENĘ (LIETUVA IR VIDURIO BEI RYTŲ EUROPOS ŠALYS 1990-1991 M.).....	113
Vladas Gaidys, Danutė Tureikytė DIDIEJI RENGINIAI LIETUVOJE 1989 IR 1993 METAIS („BALTIJOS KELIAS“ IR POPIEŽIAUS JONO PAULIUS II VIZITAS Į LIETUVĄ): REPREZENTATYVIŲ LIETUVOS GYVENTOJŲ APKLAUSŲ REZULTATAI.....	129
Vladas Gaidys VISUOMENĖS NUOMONĖS APKLAUSOS LIETUVOJE 1989-1992 M.: METODINIAI YPATUMAI IR TYRIMŲ DISKURSAS.....	142

CONTENTS

PREFACE.....	5
Part I. MIGRATION AND ETHNICITY	7
Liutauras Labanauskas SOCIAL COHESION THEORY AND MODELS: THE CASE OF LITHUANIA	8
Karolis Žibas CHINESE AND TURKISH IMMIGRANTS IN LITHUANIA: ORIGINS OF IMMIGRATION AND THE FORMATION OF MIGRATION NETWORK.....	26
Audra Sipavičienė, Mantas Jeršovas, Laurynas Radzevičius STUDENT MIGRATION: THEORETICAL DISCOURSE AND SITUATION IN LITHUANIA	52
Anna Lipnevič PHYSICIANS IN THE EUROPE: TRAINING, DENSITY AND TERRITORIAL MOBILITY.....	71
Part II. FROM TOTALITARITY TO DEMOCRACY.....	82
Andrius Marcinkevičius ETHNICITY AND IMMIGRATION TO THE SOVIET LITHUANIA: BETWEEN IMAGES AND HISTORICAL FORGETFULNESS	83
Meilutė Taljūnaitė, Eduardas Kęstutis Sviklas RUSSIANS IN LITHUANIA AT THE DAWN OF THE RESTORATION OF THE LITHUANIAN INDEPENDENCE	101
Vladas Gaidys, Eduardas Kęstutis Sviklas FROM TOTALITARIAN TO DEMOCRATIC SOCIETY (LITHUANIA AND EAST CENTRAL EUROPEAN COUNTRIES IN 1990-1991).....	113
Vladas Gaidys, Danutė Tureikytė THE GREAT EVENTS IN LITHUANIA IN 1989 AND 1993 (“BALTIC WAY” AND THE POPE’S JOHN PAUL II VISIT TO LITHUANIA): THE RESULTS OF REPRESENTATIVE SURVEYS	129
Vladas Gaidys PUBLIC OPINION SURVEYS IN LITHUANIA IN 1989-1992: METHODOLOGY AND RESEARCH DISCOURSE	142

PRATARMĖ

Lietuvos socialinė raida – tai Lietuvos socialinių tyrimų centro tęstinis mokslo leidinys, skirtas aktualių socialinių problemų Lietuvoje vertinimui ir inovatyvių sprendimų paieškai. Leidinys tęsia Socialinių tyrimų instituto 2004 m. pradėtą leidinių, kuriuose analizuojama Lietuvos socialinė raida Europos Sąjungoje, ciklą. Leidinyje publikuojami remiantis mokslinių tyrimų rezultatais parengti originalūs teoriniai ir empiriniai moksliniai straipsniai, sistemiškai nagrinėjantys įvairių reiškinių įtaką šalies socialinei-ekonominei raidai. Leidinys leidžiamas kartą per metus.

Pirmosios leidinio dalies straipsniai skirti migracijos problematikai.

Apžvelgiami teoriniai socialinės sanglaudos modeliai, aptariamos galimybės taikyti socialinės sanglaudos teoriją, tiriant Lietuvos socialinį ir ekonominį kontekstą. Analizuojamos imigracijos į Lietuvą sovietmečiu vaizdinių susiformavimo priežastys ir pagrįstumas. Taip pat analizuojami atskirų tautų atstovų, socialinių grupių migracijos dabartiniai motyvai (kinų ir turkų imigracija, studentų iš trečiųjų šalių migracijos į Europos šalį ir Lietuvą bendrosios tendencijos, gydytojų migravimo kryptys ir priežastys).

Antroje leidinio dalyje siekta iš šiandienos pozicijų įvertinti pradiniam perėjimo iš totalitarinės į demokratinę visuomenę etape Lietuvoje susiklosčiusią situaciją. Pirmieji reprezentatyvūs visuomenės nuomonės tyrimai Lietuvoje pradėti 1989 m. Juose atsispindėjo to laikotarpio politinės ir ekonominės aktualijos: požiūris į Lietuvos nepriklausomybę, politinės preferencijos, palankumas ar nepalankumas to meto politikams, požiūris į ekonomines reformas ir t. t. Šiuo metu tokio pobūdžio empiriniai duomenys jau tampa dalimi istorinio konteksto, kuris, bent jau iš dalies, gali aiškinti ir nūdienos realijas. Deja, tik nedidelė dalis to meto duomenų yra publikuota ar prieinama mokslo visuomenei: tuo metu politiniai, ekonominiai ir socialiniai procesai vystėsi taip greitai, kad ką tik atliktas tyrimas netrukus „pasendavo“, nebuvo spėjama duomenis publikuoti, o reikėjo vykdyti naujus, daug aktualesnius tyrimus. Dalis to laikotarpio duomenų jau prarasta: popierinės anketos nėra ilgai saugomos, elektroninės informacijos laikmenos taip pat nėra amžinos, tyrimų autoriai su laiku gali nebesidomėti ir nebevertinti kažkada surinktų duomenų. Šiame leidinyje publikuojami trys straipsniai, kurie aktualizuoja, atkreipia dėmesį į tyrimų, kurie buvo atlikti Lietuvai ypač svarbiu istorinio lūžio laikotarpiu, duomenis. Straipsniuose parodoma, kokiais principais buvo formuojama reprezentatyvaus tyrimo atranka, kaip buvo vykdomi interviu, kas buvo įdarbinami interviuotojais, t. y. kiek šie tyrimai buvo medodiškai korektiški žiūrint iš šių dienų perspektyvos. Taip pat pateikiamas 1989–1992 m. vykdytų tyrimų diskursas: kas tuo metu buvo aktualiausia, kokios informacijos galima tikėtis rasti, jei empiriniai duomenys būtų suarchyvuoti ir prieinami.

Straipsnyje „Didieji renginiai Lietuvoje 1989 ir 1993 metais („Baltijos kelias“ ir popiežiaus Jono Pauliaus II vizitas į Lietuvą)“ (V. Gaidys, D. Tureikytė) nagrinėjami Lietuvos gyventojų įspūdžiai ir emocijos šių renginių metu. Čia naudojami atvirų klausimų empiriniai duomenys, kurie buvo pateikti praėjus tam tikram laikui po nagrinėjamų renginių. Duomenys apie „Baltijos kelio“ percepciją Lietuvoje iki šiol nebuvo publikuoti. Pagrindinis prisiminimas po trijų metų apie „Baltijos kelią“ – vienybės ir tikėjimo ateitimi jausmas, kuris tapo lyg ir moraliniu atskaitos tašku vertinant tolimesnius visuomenėje vykusius procesus. 2014 m. rugpjūtį bus minimos šio unikalaus renginio 25-os metinės, todėl kažkada surinkti duomenys įgaus papildomą aktualumą. Analizuojamas Lietuvos gyventojų požiūris į nepriklausomybę, taip pat tautinių grupių nuostatų ypatumai šiuo klausimu. Pateikiama Lietuvos ekonominės situacijos, savo šeimos materialinės padėties vertinimo dinamika. Klausimų apie kasdieninius gyvenimo ypatumus formuluotės atskleidžia sudėtingą to istorinio laikotarpio situaciją. Analizuojamas tautinių mažumų (Lietuvos rusų) santykis su Lietuva, jų savijauta ir orientacijos įvykus svarbiems socialiniams-politiniams lūžiams: požiūris į Lietuvos pilietybę, migracinės nuostatos, Tėvynės suvokimas ir kaip juos tenkina gyvenimas Lietuvoje, kokios gyvenimo perspektyvos čia jie tikisi. Pateikiami svarbiausių to meto socialinių ir politinių įvykių vertinimai.

Tikimės, kad šio leidinio skaitytojai suras įdomios informacijos ir praplės savo žinias apie pastaraisiais metais šalyje vykstančius socialinius ir ekonominius pokyčius.

Straipsnių autoriai bus dėkingi už pastabas ir pasiūlymus straipsnių tematika. Juos galite siųsti el. paštu institutas@lste.lt.

MIGRACIJA IR ETNIŠKUMAS. NUO TOTALITARINĖS IKI DEMOKRATINĖS VISUOMENĖS. Lietuvos socialinė raida 2013 Nr. 2 – Vilnius: Lietuvos socialinių tyrimų centras, 2013. – 165 p.

ISSN 2029-963X

Lietuvos socialinė raida – tai Lietuvos socialinių tyrimų centro tęstinis mokslo leidinys, skirtas aktualių socialinių problemų Lietuvoje vertinimui ir inovacinių sprendimų paieškai. Leidinys tęsia Socialinių tyrimų instituto 2004 m. pradėtą leidinių, kuriuose analizuojama Lietuvos socialinė raida Europos Sąjungoje, ciklą. Leidinyje publikuojami remiantis mokslinių tyrimų rezultatais parengti originalūs teoriniai ir empiriniai moksliniai straipsniai, sistemiskai nagrinėjantys įvairių reiškinių įtaką šalies socialinei-ekonominei raidai. Leidinys leidžiamas kartą per metus. Pirmosios leidinio dalies straipsniai skirti migracijos problematikai: analizuojami imigracijos į Lietuvą sovietmečiu vaizdinių susiformavimo priežastys ir pagrindimas. Taip pat analizuojami atskirų tautų atstovų, socialinių grupių migracijos dabartiniai motyvai. Antroje leidinio dalyje siekta iš šiandienos pozicijų įvertinti pradiniam perėjimo iš totalitarinės į demokratinę visuomenę etape Lietuvoje susiklosčiusią situaciją.